

Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

Кафедра № 305 «Мехатроніки та електротехніки»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова НМК 2

(підпис) Д.М. Кравчук
(ініціали та прізвище)

« 16 » листопада 2024 р.

**СИЛАБУС *ОБОВ'ЯЗКОВОЇ*
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

Теоретичні основи електротехніки (частина 2)

Галузь знань: 14 Електрична інженерія

Спеціальність: 141 Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка

Освітня програма: Комп'ютерно-інтегроване управління в енергетиці

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Силабус введено в дію з 1 грудня 2024 року

Харків – 2024 р.

Розробники: Соловей І.М., к.т.н., доцент

Агаркова С. А., старший викладач каф. 305

(прізвище та ініціали, посада, науковий ступінь та вчене звання)

Силабус навчальної дисципліни розглянуто на засіданні кафедри _____

№ 305 «Мехатроніки та електротехніки»

(назва кафедри)

Протокол № 4 від « 15 » 11 2024р.

Завідувач кафедри д.т.н., професор

(науковий ступінь і вчене звання)

(підпис)

Р.М. Тріщ

(ініціали та прізвище)

Погоджено з представником здобувачів освіти:

Студент гр. 339

(підпис)

Микола Тодоров

(ініціали та прізвище)

1. Загальна інформація про викладача

ПІБ: Соловей Іван Михайлович

Посада: доцент кафедри мехатроніки та електротехніки

Науковий ступінь: кандидат технічних наук

Вчене звання: доцент

Перелік дисциплін, які викладає: *Теоретичні основи електротехніки.*

Напрями наукових досліджень:
застосування електротехнологій в об'єктах енергетики

---

2. Опис навчальної дисципліни

Семестр, в якому викладається дисципліна – 4

Обсяг дисципліни: 4 кредити ЄКТС/ 120 годин, у тому числі аудиторних – 64 год., самостійної роботи здобувачів – 56 год.

Форма здобуття освіти – денна

Дисципліна – обов'язкова

Види навчальної діяльності – лекції, практичні заняття, лабораторні заняття, самостійна робота

Види контролю – модульний контроль, іспит

Мова викладання – українська

3. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: викладання дисципліни полягає у формуванні системи теоретичних знань для фундаментальної електротехнічної підготовки здобувачів вищої освіти, необхідної для вивчення послідуєчих дисциплін спеціальності.

Предметом вивчення курсу є електромагнітні явища та їх прикладне використання в системі виробництва, передачі і застосування електричної енергії, в галузях електромеханіки, електротехнології, електроніки, автоматики, телемеханіки, інформаційно - вимірювальної і обчислювальної техніки.

Завдання: вивчення однієї з форм матерії - електромагнітного поля і його проявів у різноманітних технічних пристроях, засвоєння сучасних методів моделювання електромагнітних процесів, методів аналізу і синтезу електричних кіл, електричних і магнітних полів, знання яких необхідне для профілю спеціальності.

Компетентності, які набуваються:

інтегральна:

ІК. Здатність розв'язувати спеціалізовані задачі та вирішувати практичні проблеми під час професійної діяльності у галузі електроенергетики, електротехніки та електромеханіки або у процесі навчання, що передбачає застосування методів і принципів комп'ютерно-інтегрованого управління енергетичними процесами і характеризуються комплексністю та невизначеністю умов.

загальні:

- ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу;
- ЗК02. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- ЗК03. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово;
- ЗК05. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;
- ЗК06. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми;
- ЗК07. Здатність працювати в команді та автономно

фахові:

- ФК01. Здатність вирішувати практичні задачі із застосуванням систем автоматизованого проектування і розрахунків;
- ФК02. Здатність вирішувати практичні задачі із залученням методів математики, фізики та електротехніки, а також комп'ютерне програмне забезпечення для аналізу і синтезу комп'ютерно-інтегрованих систем управління;
- ФК03. Здатність вирішувати комплексні спеціалізовані задачі і практичні проблеми, пов'язані з роботою електричних систем та мереж, електричної частини станцій.
- ФК04. Здатність вирішувати комплексні спеціалізовані задачі і практичні проблеми, пов'язані з проблемами метрології, електричних вимірювань, роботою пристроїв автоматичного керування, релейного захисту та автоматики
- ФК05. Здатність вирішувати комплексні спеціалізовані задачі і практичні проблеми, пов'язані з роботою електричних машин, апаратів та автоматизованого електроприводу;

ФК06. Здатність виконувати аналіз енергетичних об'єктів на основі знань про процеси, що в них відбуваються та застосовувати методи теорії автоматичного керування для дослідження, аналізу та синтезу комп'ютерно-інтегрованих систем управління.

- ФК08. Здатність обґрунтовувати вибір технічних засобів систем управління в енергетиці на основі розуміння принципів їх роботи аналізу їх властивостей, призначення і технічних характеристик;
- ФК13. Здатність виконувати професійні обов'язки із дотриманням вимог правил техніки безпеки, охорони праці, виробничої санітарії та охорони навколишнього середовища;
- ФК14. Усвідомлення необхідності підвищення ефективності електроенергетичного, електротехнічного та електромеханічного устаткування;

Очікувані результати навчання:

В результаті вивчення дисципліни «Теоретичні основи електротехніки. Частина 2» студент повинен

знати:

- вищі гармонічні складові у колах змінного струму та їх розрахунок;
- нелінійні кола. Елементи нелінійних кіл. Розрахунок електричних кіл з нелійними елементами;
- чотиріполюсники. Схеми заміщення чотиріполюсників;
- Магнітні кола. Розрахунок нерозгалужених та розгалужених магнітних кіл;
- сучасні методи розрахунку електромагнітних процесів у колах та електротехнічних пристроях;
- методи аналізу і синтезу кіл з різними параметрами джерел електричної енергії та властивостями елементів кіл;
- Перехідні процеси в лінійних електричних колах.

вміти:

- пояснювати фізичний зміст законів електротехніки;
- самостійно проводити експериментальні дослідження електромагнітних процесів в електротехнічних пристроях та режимів роботи електричних кіл;
- виконувати розрахунки режимів роботи електричних кіл;
- розв'язувати задачі синтезу кіл із заданими характеристиками;
- використовувати програмні продукти ПК в електротехнічних розрахунках.

Пререквізити: Теоретичні основи електротехніки. Частина1, Вища математика, Фізика, Електроматеріалознавство.

Кореквізити: Електричні машини, Електроніка та мікросхемотехніка, Електричні апарати.

Постреквізити: Електричні системи та мережі, Електропривод та системи керування, Основи електропостачання, Енергоефективні технології в енергетиці.

4. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1.

Змістовний модуль 1. Несинусоїдальні е.р.с. і струми.

Чотириполюсники

Несинусоїдальні е.р.с. і струми

Тема 1. Розкладання періодичних несинусоїдних функцій в тригонометричні ряди.

Форми занять: лекції, самостійна робота.

Обсяг аудиторного навантаження – 2 год.

Теми лекційних занять. Несинусоїдальні е.р.с., напруги, струми та причини їх виникнення. Максимальне, діюче та середнє значення несинусоїдної величини.

Тема 2. Коефіцієнти форми, амплітуди та спотворення.

Форми занять: лекції, практичні заняття, лабораторні заняття, самостійна робота.

Обсяг аудиторного навантаження – 6 год.

Теми лекційних занять. Ряди Фур'є. Графоаналітичний метод визначення коефіцієнтів ряду Фур'є. Поняття про симетричні несинусоїдальні функції. Потужності у колі несинусоїдного струму.

Теми лабораторних занять. Дослідження лінійного електричного кола при несинусоїдальних періодичних напругах і струмах.

Тема 3. Розрахунок лінійного кола при несинусоїдних напругах і струмах

Форми занять: лекції, практичні заняття, самостійна робота.

Обсяг аудиторного навантаження – 6 год.

Теми лекційних занять. Еквівалентні синусоїди. Резонансні явища при несинусоїдних струмах та напругах. Вищі гармонічні складові у трифазних системах.

Теми практичних занять. Розрахунок електричних кіл при підключенні до несинусоїдального періодичного джерела живлення.

Тема 4. Частотні електричні фільтри.

Форми занять: лекції, самостійна робота.

Обсяг аудиторного навантаження – 2 год.

Теми лекційних занять. Види фільтрів. Хвильовий опір, діапазони прозорості та затухання. Розрахунок простих фільтрів.

Чотириполюсники.

Тема 5. Рівняння та постійні чотириполюсників

Форми занять: лекції, лабораторні заняття, самостійна робота.

Обсяг аудиторного навантаження – 4 год.

Теми лекційних занять. Системи рівнянь чотириполюсника та їх взаємозв'язок. Схеми заміщення пасивного чотириполюсника.

Теми лабораторних занять. Експериментальне визначення параметрів пасивного чотириполюсника.

Тема 6. Режими роботи чотириполюсників.

Форми занять: лекції, практичні заняття, самостійна робота.

Обсяг аудиторного навантаження – 4 год.

Теми лекційних занять. Експериментальне визначення чотириполюсника. Розрахунок кін синусоїдного струму з чотириполюсниками.

Теми практичних занять. Розрахунок пасивних чотириполюсників та їх схем заміщення.

Тема 7. Поняття про активні чотириполюсники.

Форми занять: лекції, самостійна робота.

Обсяг аудиторного навантаження – 2 год.

Теми лекційних занять. Керовані джерела струму та напруги. Схеми заміщення польового і біполярного транзисторів, вакуумного триода та операційного підсилювача.

Тема 8. Аналіз режимів роботи кіл з активними чотириполюсниками.

Форми занять: лекції, самостійна робота.

Обсяг аудиторного навантаження – 2 год.

Теми лекційних занять. Система рівнянь чотириполюсника. Зворотній зв'язок.

Модульний контроль.

Модуль 2.

Змістовний модуль 2. Нелінійні кола. Магнітні кола. Перехідні процеси.

Нелінійні кола. Магнітні кола.

Тема 9. Загальна характеристика методів аналізу нелінійних кіл.

Форми занять: лекції, практичні заняття, лабораторні заняття, самостійна робота.

Обсяг аудиторного навантаження – 6 год.

Теми лекційних занять. Властивості нелінійних елементів. Статичний та диференціальний опір. Еквівалентні схеми нелінійних елементів. Графоаналітичний метод розрахунку нелінійних кіл. Апроксимація результатів експериментальних досліджень. Чисельні методи розрахунку нелінійних кіл.

Теми лабораторних занять. Дослідження нелінійних елементів.

Теми практичних занять. Розрахунок нелінійного електричного кола графоаналітичним методом.

Тема 10. Основні величини та співвідношення, що характеризують магнітне поле.

Форми занять: лекції, лабораторні заняття, самостійна робота.

Обсяг аудиторного навантаження – 4 год.

Теми лекційних занять. Петля гістерезису та криві намагнічування. Властивості магнітних матеріалів. Закони магнітного кола.

Теми лабораторних занять. Дослідження параметрів котушки із сталевим осердям.

Тема 11. Розрахунок розгалужених та нерозгалужених магнітних кіл.

Форми занять: лекції, практичні заняття, лабораторні заняття, самостійна робота.

Обсяг аудиторного навантаження – 6 год.

Теми лекційних занять. Основні перетворення, що здійснюються за допомогою нелінійних елементів. Випрямлячі. Втрати потужності в осерді. Котушка із сталевим осердям, схема заміщення; рівняння, векторна діаграма.

Теми лабораторних занять. Експериментальне вивчення втрат в сталі осердя.

Теми практичних занять. Розрахунок розгалуженого неоднорідного магнітного кола.

Тема 12. Ферорезонанс напруг та струмів.

Форми занять: лекції, практичні заняття, лабораторні заняття, самостійна робота.

Обсяг аудиторного навантаження – 6 год.

Теми лекційних занять. Стабілізатори напруги. Множники частоти. Керовані індуктивні елементи. Магнітний підсилювач потужності.

Теми лабораторних занять. Дослідження електромагнітних явищ у ферорезонансному колі.

Теми практичних занять. Визначення параметрів схеми заміщення котушки з феромагнітним осердям.

Перехідні процеси.

Тема 13. Причини виникнення перехідних процесів. Закони комутації.

Форми занять: лекції, самостійна робота.

Обсяг аудиторного навантаження – 2 год.

Теми лекційних занять. Початкові умови виникнення перехідних процесів. Перший та другий закони комутації. Стала часу електричного кола.

Тема 14. Загальні підходи при дослідженні перехідних процесів.

Форми занять: лекції, практичні заняття, лабораторні заняття, самостійна робота.

Обсяг аудиторного навантаження – 8 год.

Теми лекційних занять. Суть класичного методу. Перехідні процеси в колах з індуктивністю. Перехідні процеси в колах з ємністю.

Теми лабораторних занять. Дослідження перехідних процесів у колі з ємнісними та індуктивними елементами.

Теми практичних занять. Розрахунок перехідних процесів при вмиканні котушки індуктивності на синусоїдальну напругу.

Тема 15. Перехідні процеси в колах змінного струму.

Форми занять: лекції, самостійна робота.

Обсяг аудиторного навантаження – 2 год.

Теми лекційних занять. Вмикання котушки індуктивності на змінну напругу. Вмикання конденсатора на змінну напругу.

Тема 16. Операторний метод розрахунку перехідних процесів.

Форми занять: лекції, практичні заняття, лабораторні заняття, самостійна робота.

Обсяг аудиторного навантаження – 2 год.

Теми лекційних занять. Зображення та оригінали. Закони Ома та Кірхгофа в операторній формі. Операторні схеми заміщення. Перехід від зображень до оригіналів і навпаки за формулами відповідності. Теорема розкладання. Використання теореми розкладання до аналізу перехідних процесів.

Модульний контроль.

5. Індивідуальні завдання

Навчальним планом передбачена розрахункова робота за темою «**Аналіз лінійних електричних кіл змінного струму**»

6. Методи навчання

Проведення аудиторних занять (лекції, практичні заняття, лабораторні роботи, модульний контроль), індивідуальні консультації (при необхідності), самостійна робота здобувачів за матеріалами, опублікованими кафедрою.

7. Методи контролю

Проведення поточного контролю вивчення дисципліни на практичних заняттях, письмових модульних контролів, фінальний контроль у вигляді іспиту. захист та здача курсової роботи.

8. Критерії оцінювання та розподіл балів, які отримують здобувачі

Складові навчальної роботи	Бали за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів
Змістовний модуль 1			
Робота на лекціях	0...1	8	0...8
Виконання лабораторних робіт	0...10	2	0...20
Виконання і захист практичних робіт	0...5	3	0...15
Модульний контроль	0...5	1	0...5
Змістовний модуль 2			
Робота на лекціях	0...1	8	0...8
Виконання лабораторних робіт	0...4	5	0...20
Виконання і захист практичних робіт	0...5	4	0...20
Модульний контроль	0...4	1	0...4
Виконання розрахункової роботи			
Усього за семестр			0...100

Білет для іспиту складається з двох теоретичних запитань та задачі (практичне завдання). Максимальна кількість балів за одне теоретичне запитання – 30 балів. Максимальна кількість балів за практичне завдання – 40 балів.

При складанні семестрового іспиту здобувач має можливість отримати максимум 100 балів.

Критерії оцінювання роботи здобувача протягом семестру

Задовільно (60-74). Мати мінімум знань та умінь. Відпрацювати та захистити всі практичні завдання.

Добре (75 - 89). Твердо знати мінімум знань, виконати усі завдання. Показати вміння виконувати та захищати всі практичні завдання в обумовлений викладачем строк з обґрунтуванням рішень та заходів, які запропоновано у цих завданнях.

Відмінно (90 - 100). Здати всі контрольні точки з оцінкою «відмінно». Досконально знати всі теми та уміти застосовувати їх.

Шкала оцінювання: бальна і традиційна

Сума балів	Оцінка за традиційною шкалою	
	Іспит, диференційований залік	Залік
90 – 100	Відмінно	Зараховано
75 – 89	Добре	
60 – 74	Задовільно	
0 – 59	Незадовільно	Не зараховано

9. Політика навчального курсу

Пропущені заняття та невиконані завдання відпрацьовуються здобувачами протягом семестру, в якому вивчається дисципліна під час самостійної роботи. Захист завдань здійснюється на щотижневих консультаціях викладача.

Завдання, які видаються здобувачу є унікальними та ґрунтуються виключно на навчально-методичних матеріалах, розроблених та надрукованих викладачем.

10. Методичне забезпечення

Електронний ресурс, на якому розміщено навчально-методичний комплекс дисципліни:

<https://library.khai.edu/>;
<https://mentor.khai.edu/>.

11. Рекомендована література

Базова

4. Мілих В.І. Електротехніка та електромеханіка: Навч. посібник. – К: Каравела, 2006. – 376 с.
5. Паначевний Б.І., Свергун Ю.Ф. Загальна електротехніка: Підручник. 3-є вид. – К.: Каравела, 2012. – 296 с.
6. Паначевний Б.І. Курс електротехніки. Підручник. – Харків: Торнадо, 1999. – 288с.
7. Теоретичні основи електротехніки. Усталені режими лінійних електричних кіл із зосередженими та розподіленими параметрами : підручник / Ю. О. Карпов, С. Ш. Каців, В. В. Кухарчук, Ю. Г. Ведміцький ; під ред. Проф. Ю. О. Карпова. Вінниця : ВНТУ, 2011, 377с.
8. Теоретичні основи електротехніки. Перехідні процеси в лінійних електричних колах : навчальний посібник / В. В. Василенко, А. В, Павлюк. К. 2015. 275с.
9. Карпов Ю.О., Каців С.Ш., Кухарчук В.В. Теоретичні основи електротехніки. Комп'ютерні розрахунки та моделювання лінійних електричних кіл: навч. посібник. - Рек. МОН. Херсон : ОЛДПЛЮС, 2016. – 210 с.

Допоміжна

- 1 Технічна електродинаміка, науковий журнал. Національна академія наук України. Інститут електродинаміки НАН України.
- 2 Phillip, E. Book/Definitions [Electronic resource]: electrical engineering dictionary / E. Phillip, A. Laplante. - Boca Raton : CRC Press, 2000. - 751 p.
- 3 Тверитникова О.Є. Електротехнічна галузь України другої половини ХХ ст.: напрями розвитку і здобутки: монографія. – Харків: ТОВ «Тім Пабліш Груп», 2017. – 500 с.

12. Інформаційні ресурси

1. <http://er.nau.edu.ua:8080/bitstream/NAU/>. Приклади розрахунку електричних кіл постійного струму
2. Сайт кафедри: <https://k305.khai.edu>.